

Miina Sillanpää, piista ministeriksi

Vilhelmiina Riktig syntyi 4.6.1866 Sillanpään torpassa Jokioisten Ojaisissa. Hänen isänsä oli torppari Juho Jaakonpoika Riktig ja äitinsä pappilassa imettäjänä toiminut Leena Juhontytär Roth. Äiti oli komea, verevä ja kaikin puolin touhukas nainen, jolla oli monia kosijoita, mutta hän oli iskenyt silmänsä torpan isäntään Juho Riktigiin. Kilpailu Juhosta oli kovaa piikojen keskuudessa, vaikka mies oli hiukan jörö ja hiljainen, mutta kookas ja komea ja ”lystinpuheinen” ollessaan hieman ”maistissa”. Perheeseen syntyi 9 lasta, joista Miina oli seitsemäs.

Sillanpään torppa kuului Jokioisten kartanoon, kuten myös melkein koko Jokioinen sekä osia Tammelasta, Humppilasta ja Ypäjästä. Kartanon herrat olivat itsevaltiaita alueellaan. Joku heistä saattoi olla kova ja ankara herra, joku toinen vain muuten ”jämpti” mies, mutta oikeudenmukainen. Kartanon töissä piti olla tiiviisti 12 tuntia päivässä, joskus kauemminkin. Kun halla vei viljan, nähtiin torpissa nälkää, mutta veropäivien teosta ei vapautettu. Niskoittelusta tuli sangen pian häätö torpasta. Miinan syntymän aikaan v. 1866 kevät oli ollut kylmä ja sateinen. Kevätkylvöt myöhästivät. Syksyllä tulivat hallayöt aikaisin ja veivät sadon kokonaan. Halla oli tasapuolinen, se otti jokaiselta. Miinan perhe sai lainaa kartanosta selvittääkseen katovuosista. Tuohon aikaan oli jokaisesta köyhästä kodista lasten lähdeköyhyys heti, kun kynnyksen ylitse pääsivät. Aivan pienenä Miinankin piti olla paimenten passarina tai äidin apuna askareissa. Miina saikin pysytellä kotona kauemmin kuin veljensä, koska häntä tarvittiin siellä äitiä auttamassa ja pienempiä sisaruksia hoitamassa.

12-vuotiaana Miinan oli kuitenkin lähdeköyhyys Forssaan tehtaaseen töihin. Voi olla, että Miina lähti ihan mielellään, koska koti oli ahdas ja tuntui välillä tukahduttavalta. Mieli teki nähdä maailmaa muuallakin. Forssa oli jo melkoinen kylä niihin aikoihin. Matkaa oli n. 10 kilometriä. Oli siis asuttava tehtaassa asuntolassa ja vain viikonloppuisin pääsi käymään kotona. Miina oli jo Ojaisten kulmalla tunnettu hyvänä lukijana. Hän oli ollut kinkereillä ensi kerran 8-vuotiaana ja oli silloin saanut täyden ristin (kiitettävän) tavaamisesta, sisäluvusta ja Lutherin Vähän katekismuksen ulkoa osaamisesta. Ristit lisääntyivät joka vuosi. Jo kiertokoulussa lukkari, koulun opettaja, sanoi: ”Mitäs täällä teet? Osaat sen kuin minäkin.” Kylän kansakouluun Miinaa ei päästetty ja, kun hän pyrki myöhemmin kätilökurssille, ei häntä kelpuutettu, koska ei ollut kansakoulutodistusta. Se koski varmaan kipeästi Miinaan. Yövuorossa sai kuitenkin käydä tehtaassa koulua 4 tuntia. Nykyisin tuntuu suorastaan järkyttävältä ajatella, että jokin 8-vuotias pysyi edes hengissä valvoessaan öitä koneen ääressä ja pystyi siinä sivussa vielä käymään koulua ja lukemaan läksyjä.

Siihen aikaan suunniteltiin jo tyttöjen opetusta. Perustettiin tyttökouluja herrasväen tyttärille opettelemaan pianonsoittoa, koruompelua ja ranskalaisia lauseparsia. Jotkut ajattelivat, että naisille pitäisi antaa myös hiukan syvällisempääkin tietoa, mutta sitä vastustettiin monella taholla jyrkästi. Pidettiin selvänä, että sellainen opetus rasittaisi liiaksi tyttöjen heikkoa terveyttä. Selitettiin, että tutkinnot ja arvostelut aiheuttaisivat sielullisia ja ruumiillisia kärsimyksiä, hermosairautta ja kalvetustautia. Sitä vastoin alempien kansanluokkien lapset saivat jo 5-vuotiaasta lähtien tottua kovaan työhön. Vanhemmat olivat jopa kiitollisia, kun patruuna tarjosi lapsille työtä ja siinä sivussa mahdollisuuden käydä koulua, jotta nämä saisivat jotain tiedonalleita.

Kotitorpalla väki väheni. Fiiu-sisar pääsi Porvooseen Jokioisten kappalaisen tyttären Alman palvelijaksi. Tuntui turvalliselta saada kotiseudulta tyttö hoitamaan lisääntyvän perheen lapsia. Miinasta vanhemmat eivät olleet huolissaan. ”Hän ei ole kuin toiset”, sanoi äiti. ”Hänen käy vielä hyvin maailmassa. Hänellä on onnea kaikessa mihin ryhtyy.” Miina itse koki olevansa vaikea lapsi, koska oli niin itsepäinen. Hän totteli, kun tahtoi, tai harkittuaan ensin oliko asia sen arvoinen. Äiti kyllä torui ja motkotti, mutta ei ikinä lyönyt, joskaan ei myös hyväillyt. Ei edes päättä silittänyt. Se

oli ajan tapa. Ylenkatseelliset silmäykset, joilla forssalaistytöt mittailivat hänen huonosti istuvia vaatteitaan, varmaan kirvelivät, mutta ne vain naarmuttivat ylpeyttä eivätkä painuneet syvemmälle. Näkemykset ja kokemukset eivät häntä katkeroittaneet; ne vain kypsytivät. Ja nostattivat mieleen kysymyksiä tulevia vuosia ajatellen.

Hän ei voinut hyväksyä itseään torpanemäntänä, jolla olisi pirtillinen lapsia ympärillään ja raatamassa jokapäiväisen elantonsa eteen. Jossain täytyi olla mahdollisuus nousta. Pappilassa hän oli joskus katsellut salia ja ihastellut sen siisteyttä ja valoisuutta. Missään ei näkynyt likaisia sukki tai kenkärisoja. Tuli vihdoinkin vapauttava viesti. Fiiu-sisko kirjoitti Porvoosta, että hän haluaa palata kotiin ja rouva Suppanen pyytää Miinaa apulaiseksi. Kun hän pyysi muuttokirjaa pappilasta, kappalainen kysyi: ”Mikäs nimi tähän pannaan?” ”Pannaan Sillanpää, että mä itsekin osaan sen sanoa”, vastasi Miina. Niin 18-vuotias Miina lähti Jokioisista. Elettiin vuotta 1884.

Miinan ”piikomisvuosia” kertyi kaikkiaan 15. Hän vaihtoi harvoin palveluspaikkaa. Ollessaan lehtori Unoniuksen perheessä keittäjänä 9 vuotta, Miina oli emäntänsä mielestä uransa huipulla, saavuttamassa uskotun palvelijan aseman. Eikä ollut varmaan helppoa saada yhtä tunnollista palvelijaa Miinan jättäessä paikan. Miina oli kuitenkin jo ollut mukana perustamassa Helsingin Työväenyhdistyksen palvelijatarosastoa. Yhdistys pyrki saamaan jäsenyyteensä myös rouvia, työnantajia. Näin lähennettäisiin isäntäväkeä ja palvelijattaria ”yhteisen kodin onneksi”. Kokoukset aloitettiin virrenveisuulla ja rukouksella, ei suinkaan työväen marsseilla. Yhdistyksessä tunnettiin palvelusväen sorrionalainen asema. Tehtyään marraskuulla pestausmarkkinoilla vuosisopimuksen, se jatkui vuoden eikä sitä voinut kesken kaiken saada mitättömäksi, olipa kohtelu millaista tahansa. Isännällä oli oikeus antaa ruumiillista kuritusta alle 14-vuotiaalle tytölle ja alle 18-vuotiaalle pojalle. Kaupunkipaikoissa rouva saattoi repiä kiukussaan kaikki edelliset työtodistukset ja voimaan jäi vain hänen oma todistuksensa. Ihmisarvoa ei palvelusihmisille annettu. Nämä epäkohdat olivat keskustelun alaisia palvelijatarjärjestöjen kokouksissa. Joskus niistä kirjoitettiin myös Työmieslehdessä. Ajassa liikkui paljon sellaista, mitä kodin suojatussa piirissä eläneet perheenemännät eivät tajunneet. Maaltamuuttajista sai aina uusia palvelijoita, mutta nämä eivät osanneet edes siivota eikä kunnostaa vuoteita – ruoanlaitosta puhumattakaan. Köyhistä oloista tulleet eivät osanneet keittää, kun ei ollut paljon keitettävääkään. Ahtaassa pirtissä ei millään saanut järjestystä ja siisteyttä pysymään. Ja kuka olisi opettanut! Piikojen moittiminen ja halventaminen oli rouvakutsujen keskustelujen aihe. Kirjallisuudessa piika oli hupinäytelmien varsinainen naurattaja, täysi tolvana.

Rouvien kauhistusta herätti eniten se, että heidän omat Miinansa ja Hildansa alkoivat liikehtiä, vaatia itselleen vapautta, oikeuksia ja parempaa palkkaa. Perustavassa kokouksessa puheenjohtajaksi valittiin Alli Trygg-Helenius. Miinakin valittiin toimikuntaan, joka valmisteli sääntöjä. Hänet valittiin myös varapuheenjohtajaksi. Yhteistyö ei päässyt alkuun, mutta sen sijaan alkoi kiukkuinen kirjoittelu lehdissä yhdistystä ja ennen kaikkea Miina Sillanpäätä vastaan. Aleksandra Gripenbergkin yritti todistella, että palvelijattaret ovat vielä liian kehittymättömiä ja heille aiheutuu vain vahinkoa yhdistyksestä. Mutta esim. Minna Canth oli jo näytelmässään paheksunut herrasrouvien tympeää kovuutta. Mutta edes kaikki naisasianaiset eivät ymmärtäneet asiaa. Lucina Hagman, Alli Trygg- Helenius ja eräät muut suhtautuivat myötätuntoisesti

palvelijattarien vapauspyrkimyksiin, mutta he olivat pienenä vähemmistönä. Enemmistö pauhasi vain kotien pyhyyden ja rauhan puolesta.

Miina liittyi vuonna 1904 Helsingin Työväenyhdistykseen ja hänestä tuli myös työväenpuolueen jäsen. Vuoden 1905 lopulla puhkesi aivan odottamatta suurlakko. Junat eivät kulkeneet eikä muukaan liikenne toiminut, mutta kansaa kokoontui kaduille ja toreille kuuntelemaan tilannekatsauksia ja tietoja tapahtumista. Ja niin taas kävi, että Miina Sillanpäästä tuli tavallaan keskeinen tässäkin puuhassa, vaikka Ida Ahlstedt oli nimitetty ”lakkokenraaliksi”. Miina oli kuitenkin Hufvudstadsbladetin mukaan kehottanut palvelijattaria lakkoon ja jättämään työt tekemättä. Pilalehti Fyren julkaisi karikatyyrin raivottarena huutavasta Miinasta: ”Me teemme lakon. Kantakoot nyt herrat pottunsa itse”. Miina oli jatkuvasti arvostelun, propagandan ja herjauksen kohteena. Olihan hän vaatimattomista oloista kotoisin oleva entinen piika. Mutta itse hän säilytti mielenmalttinsa ja ryhtyi perustetun Palvelijatarlehden vastaavaksi päätoimittajaksi. Hän oli toimeen senkin vuoksi sopiva, koska oli itsellinen nainen ja hallitsi omaa omaisuuttaan. Aviovaimo olisi tarvinnut miehensä suostumuksen. Miina tunsu myös perin pohjin ne asiat, joita piti lukijakunnalle esitellä. Kirjallinen esitystaito ei ollut ihan viimeisteltyä, mutta asiansa hän osasi. Lehdellä oli myös arvovaltaista avustajakuntaa, kuten Hedvig Gebhard, Maikki Friberg ja työläisnaisten piirissä tunnetuksi tulleet Ida Ahlstedt, Maria Laine ja Hilja Pärssinen.

Suurlakon jälkeen alkoi tihkua tietoa, että naisten vaalioikeus on uhan alaisena. Tätä eivät eri järjestöjen naiset voineet hyväksyä. Naiset panivat oman puolueensa miehet kuriin uhkaamalla:

”Emme äänestä teitä ellemmme saa oikeutta asettaa naisia ehdokkaiksi”. Maaliskuun 15. ja 26. pñä 1907 pidettiin Suomen ensimmäisen yksikamarisen eduskunnan vaalit. Ja toukokuun 25. pñä oli ainutlaatuinen tapahtuma vapaaehtoisten palokunnan salissa, sillä kokoontuihan Suomen vasta valittu eduskunta ensimmäiseen istuntoonsa. Vaaleissa tuli eduskuntaan valituksi myös Miina Sillanpää Uudenmaan vaalipiirin sosiaalidemokraattien listalta. Vaalitaistelu oli ollut ankara. Miinakin kävi puhumassa jopa Pietarissa asti. Hänellä oli jo niin tunnettu nimi, että hänen puolestaan kuka tahansa saattoi lyödä vetoa. Vaalitulosten laskeminen oli hidasta, mutta sitten selvisi, ja kantautui jopa ulkomaille tieto, että entinen piika on tullut Suomessa ensimmäisenä naisena koko maailmassa valituksi parlamenttiin. Muista naisista ei tiedetty mitään. Mutta valittujen joukossa oli kuitenkin 19 naista, 10 porvarillisten ja 9 sosiaalidemokraattien edustajaa. Ensimmäisen eduskunnan toimiaika ei muodostunut erityisen pitkäksi eikä myöskään tuloksia tuottavaksi. Miinakaan ei näillä valtiopäivillä tehnyt vielä omia aloitteita. Hän toimi kansanedustajana vv. 1907-1917, 1919-1933 ja 1936-1948, jolloin hän korkean iän vuoksi luopui ehdokkuudestaan.

Tasavallan presidentti Lauri Kristian Relander nimitti 13.12.1926 maan 14. hallituksen, jonka pääministerinä toimi Väinö Tanner ja jonka ministerit olivat pelkästään sosiaalidemokraatteja. Tämä hallitus oli uranuurtaja siinäkin mielessä, että vasta nyt ilmestyi ensimmäinen nainen hallitustuolille apulaissosiaaliministeriksi. Kukapa se muu oli kuin Miina Sillanpää. Tapahtuma herätti jälleen huomiota ulkomaita myöten ja kotimaisissakin lehdissä Miinan kuuluisuus sai uutta vauhtia. Tanskassa oli kuitenkin valittu v. 1924 opetusministeriksi fil.maist. Nina Bang, joten Miina ei ollut ensimmäinen ministeri Euroopassa. Miina ei ollut mikään edustusministeri. Hän tarttui hallitustehtävään lujin, tarmokkain käsin ja ehti saada paljon aikaan tuona vuoden ja 4:n päivän aikana.

Talousneuvoksen arvonimi hänelle myönnettiin vuonna 1939.

Miina Sillanpää kuoli 3.4.1952.

Lähde: Martta Salmela-Järvinen – Miina Sillanpää, legenda eläessään

